

Islandē pagājušajā gadā tika reģistrētas rekordaugstas temperatūras. Kāpēc tad zinātnieki prognozē “lielu aukstumu” tuvākajā nākotnē ?

Pētnieki pauž arvien lielāku satraukumu par to, ka Atlantijas okeāna straume varētu pazust un Ziemeļeiropu ievest nākamajā ledus laikmetā.

Avots: Euronews Green

Līdzīgi kā lielākajā daļā Eiropas, arī Islandē 2025. gads bija [viskarstākais gads](#), jo siltumnīcefekta gāzes turpina sasildīt planētu. Saskaņā ar Islandes Meteoroloģijas dienesta datiem, pagājušajā gadā vidējā temperatūra valstī bija 5,2 °C. Tas ir par 1,1 °C vairāk nekā vidējā temperatūra laika posmā no 1991. līdz 2020. gadam un augstākā temperatūra kopš novērojumu sākuma.

Gandrīz katru mēnesi, īpaši pavasarī, temperatūra bija “ievērojami virs vidējās”. Faktiski maija vidū 10 dienu karstuma vilnis pārņēma valsti, un temperatūra *Egilsstaðir* lidostā sasniedza 26,6 °C.

Gada nokrišņu daudzums pēdējos 10 gados lielākajā daļā valsts bija zem vidējā rādītāja, bet daudzās vietās tas joprojām pārsniedza 1991.–2020. gada vidējo rādītāju. Par katru 1 °C gaisa temperatūras paaugstināšanos atmosfēra var uzņemt aptuveni septiņus procentus vairāk mitruma, kas var izraisīt intensīvākus un stiprākus nokrišņus. Neskatoties uz temperatūras paaugstināšanos, zinātnieki uztraucas, ka globālā sasilšana varētu galu galā radīt pretēju ietekmi Ziemeļeiropā.

***AMOC palēnināšanās draudi**

Satraukums par strauju atdzišanu saistītas ar t.s. AMOC, - okeāna straumju sistēmu, kas pārvieto ūdeni Atlantijas okeānā, nesot siltu ūdeni uz ziemeļiem un aukstu ūdeni uz dienvidiem. Tā kā siltākas temperatūras paātrina Arktikas ledus kušanu un izraisa Grenlandes ledus segas kušanas ūdens ieplūšanu okeānā, straumes plūsma var tikt traucēta. Ja tas notiktu, zinātnieki brīdina, ka Ziemeļeiropā varētu sākties “mūsdienu ledus laikmets”, kas izraisītu jaunu aukstuma periodu tādās valstīs kā Islande. AMOC jau ir sabrukusi iepriekš, pirms pēdējā ledus laikmeta, kurš beidzās apmēram pirms 12 000 gadiem.

Tāpēc 2025. gada septembrī Islandes Nacionālā drošības padome oficiāli atzina AMOC iespējamo sabrukumu par drošības risku.

Vai Islande pārvērtīsies par “vienu milzīgu ledāju”?

[Jaunā ziņojumā](#), kas 5. februārī publicēts Ziemeļvalstu padomes tīmekļa vietnē, brīdināts, ka AMOC sabrukums var izraisīt “ekstrēmas sekas” Ziemeļvalstīs, kas atšķiras no globālās klimata pārmaiņas radītajām sekām un daļēji ir pretējas tām. Klimata modeļi liecina, ka Islandes ziemas temperatūra var sasniegt pat -45 °C. Tā rezultātā pirmo reizi kopš vikingu laikmeta jūras apledojums varētu ieskaust visu valsti.

Sarunā ar *Washington Post* Islandes Meteoroloģijas biroja ģenerāldirektors Hildigunnurs Torsteinsons norāda: „Tad Islande kļūtu par vienu milzīgu ledāju.” Protams, tas ir tikai viens no daudzajiem scenārijiem, bet zinātnieki brīdina, ka to vairs nevar uzskatīt par pesimistisku fantāziju. “AMOC ir Ziemeļvalstu klimata sistēmas galvenā sastāvdaļa. Lai gan AMOC nākotne ir neskaidra, straujas pavājināšanās vai sabrukuma iespēja ir risks, ko mums jāuztver nopietni,” uzsver Somijas Meteoroloģijas institūta pētniecības profesors Aleksi Nummelins.

Kā var izglābt Islandi no sasalšanas?

Ziņojumā aicināts veikt “enerģiskus pasākumus”, lai sasniegtu dekarbonizācijas un neto negatīvo emisiju mērķus, brīdinot, ka, jo ilgāk globālās temperatūras pārsniegs 1,5 °C virs pirmsindustriālā līmeņa, jo lielāks būs risks izraisīt AMOC kritisko punktu. Pētnieki arī mudina nodrošināt ilgtermiņa finansējumu un izveidot AMOC agrīnās brīdināšanas sistēmu, kas “apvieno Zemes novērojumus ar modeļu simulācijām”.

„Šī agrīnās brīdināšanas sistēma būtu jāiekļauj politikas veidošanas procesos, lai radītu ātras zināšanu un rīcības spējas,” teikts ziņojumā. „Jaunais Eiropas Savienības okeāna likums sniedz iespējas koordinēt šos centienus.” Pētījums tika veikts, pamatojoties uz klimata zinātnieku 2024. gada vēstuli, kurā tika norādīts, ka AMOC sabrukuma risks varētu būt iepriekš nepamanīts.

***AMOC** (no angļu valodas: *Atlantic Meridional Overturning Circulation*) ir **Atlantijas meridionālā aprites cirkulācija**. Tā ir milzīga okeāna straumju

sistēma, kas darbojas kā planētas "konveijera lente", transportējot siltumu no tropiem uz ziemeļiem. Darbības princips ir tāds, ka siltie, sāļie virsmas ūdeņi (tostarp Golfa straume) plūst uz ziemeļiem, kur tie atdziest, kļūst blīvāki un grimst okeāna dzelmēs, lai pēc tam plūstu atpakaļ uz dienvidiem.